

Received: 19 March 2025

Revised: 29 March 2025

Accepted: 3 April 2025

PROMOTING VOLUNTEER ENGAGEMENT IN DRIVING MORAL PRINCIPLES: A CASE STUDY OF THE BUDDHIST ASSOCIATION OF SURAT THANI PROVINCE

Kanitta HOMTAKO¹, Ekachai SAELIM¹ and Somsak MUEPETCH¹

1 Surat Thani Province Local Research Coordination Center, Thailand; kanittahomtako44@gmail.com
(K. H.)

Handling Editor:

Professor Dr.Duangduen BHANTHUMNAVIN National Institute of Development Administration, Thailand
(This article belongs to the Theme 1: Humanities & Social Sciences for Sustainability)

Reviewers:

1) Adjunct Research Professor Dr.Pisak KALAYANAMITRA	UMSi, Indonesia
2) Associate Professor Dr.Ampon BUDDHASARN	Phranakhon Rajabhat University, Thailand
3) Associate Professor Dr.Sanya KENAPHOOM	Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

Abstract

This research aims to study and create a model for volunteer engagement in driving moral principles within the Buddhist Association of Surat Thani Province, employing participatory action research in Makham Tia Subdistrict, Mueang Surat Thani District. The study found that the engagement process begins with meetings, brainstorming, and collaborative planning among stakeholders. Engagement is supported by all sectors, including government, private, and civil society, with the private sector playing a role in donations and volunteerism. Promotion of moral and ethical learning takes place in schools, communities, and religious institutions. The driving mechanism for volunteer work emphasizes ethical guidelines, consideration of the common good, and systematic management. The study highlights the importance of building collaborative networks, promoting moral principles at all levels, and fostering multi-sector participation to drive a sustainable moral society, starting at the local level and expanding to the provincial level.

Keywords: Participation, Volunteerism, Morality, Buddhist Association, Surat Thani

Citation Information: Homtako, K., Saelim, E., & Muepetch, S. (2025). Promoting Volunteer Engagement in Driving Moral Principles: A Case Study of the Buddhist Association of Surat Thani Province. *Thai Interdisciplinary and Sustainability Review*, 14(1), Article 35. <https://doi.org/10.14456/tisr.2025.35>

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของจิตอาสาในการขับเคลื่อนคุณธรรม: กรณีศึกษาพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ชนิษฐา หอมตะโก¹, เอกชัย แซ่ลิ่ม¹ และ สมศักดิ์ มือเพชร¹

1 ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี; kanittahomtako44@gmail.com (ชนิษฐา)

บรรณาธิการผู้รับผิดชอบบทความ:

ศาสตราจารย์ ดร.ดุจเดือน พันธ์มนาวิน

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

(บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของหัวเรื่องที่ 1: มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อความยั่งยืน)

ผู้ทรงคุณวุฒิผู้พิจารณาบทความ:

1) ศาสตราจารย์กิตติเมธี (วุฒิคุณ) ดร.ภักดี กัลยาณมิตร

มหาวิทยาลัยมุฮัมมัดติยาห์ ชินใจ ประเทศอินโดนีเซีย

2) รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุตตาสาร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

3) รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของจิตอาสาในการขับเคลื่อนคุณธรรมในพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมเริ่มต้นจากการประชุม การระดมความคิดเห็น และการวางแผนร่วมกันของภาคีเครือข่าย การสร้างการมีส่วนร่วมได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยภาคเอกชนมีบทบาทในการบริจาคเงินและเป็นจิตอาสา มีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน ชุมชน และศาสนสถาน กลไกการขับเคลื่อนงานอาสาสมัครเน้นการกำหนดกฎเกณฑ์ที่มีคุณธรรม การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และการจัดการที่เป็นระบบ การศึกษาชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การส่งเสริมคุณธรรมในทุกระดับ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนสังคมคุณธรรมอย่างยั่งยืน โดยเริ่มจากระดับท้องถิ่นและขยายผลสู่ระดับจังหวัด

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, จิตอาสา, คุณธรรม, พุทธสมาคม, สุราษฎร์ธานี

ข้อมูลการอ้างอิง: ชนิษฐา หอมตะโก, เอกชัย แซ่ลิ่ม และ สมศักดิ์ มือเพชร. (2568). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของจิตอาสาในการขับเคลื่อนคุณธรรม: กรณีศึกษาพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี. สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย, 14(1), บทความที่ 35. <https://doi.org/10.14456/tisr.2025.35>

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

บทนำ

จากสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้ผู้คนให้ความสำคัญกับการทำมาหากินเน้นวัตถุดิบแหล่งลิมวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของคนไทยไป จากเดิมที่ผู้คนสนใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกื้อกูลกัน เมื่อเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ ทางการเมือง ทางสังคม ประกอบกับมีโรคระบาดทั่วโลกทำให้เห็นถึงการเอาตัวรอดของผู้คนตัวใครตัวมันเพิ่มมากขึ้น จนเกิดปัญหาการแย่งชิงเห็นแก่ตัวในสังคม ทางพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานีจึงเกิดการร่วมมือกับเครือข่ายร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว ระยะแรกได้ต่างคนต่างทำในการให้ความช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางก่อนเป็นลำดับแรก แต่การช่วยเหลือยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึงทั้ง 19 อำเภอ จึงได้มีการประสานงานกับเครือข่ายของพุทธสมาคมในพื้นที่ทั้ง 19 อำเภอ เพื่อช่วยกันรับข้อมูลและส่งข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม โดยได้เกิดการร่วมตัวกันของเครือข่ายจิตอาสาคุณธรรมขึ้น เพื่อลงพื้นที่ช่วยเหลือให้ทั่วถึง โดยมีการประชุมหารือหน่วยงานองค์กรความร่วมมือการขับเคลื่อนจังหวัดคุณธรรม ภายใต้โครงการสมัชชาคุณธรรมและแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ โดยมีสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานีร่วมเป็นเจ้าภาพในการขับเคลื่อนร่วมกับจังหวัดสุราษฎร์ธานีและ 6 ภาครีเครือข่ายทางสังคมจังหวัดสุราษฎร์ธานีในระยะแรกและได้หารูปแบบเครือข่ายและแนวทางการขับเคลื่อนโมเดลจังหวัดคุณธรรม โดยได้วิเคราะห์ต้นทุนด้านคุณธรรม ความพร้อมภาคีเครือข่ายทางสังคม 6 เครือข่าย รูปแบบกระบวนการทำงาน กลยุทธ์การขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ เป้าหมายการขับเคลื่อนระยะ 1-3 ปี และบทบาทความร่วมมือของหน่วยงาน องค์กรในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี แกนนำเครือข่ายทางสังคม 6 เครือข่าย ได้แก่ 1) เครือข่ายภาครัฐ 2) เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน 3) เครือข่ายภาคการศึกษา 4) เครือข่ายศาสนา 5) เครือข่ายสื่อมวลชน 6) เครือข่ายภาคประชาสังคม ชุมชน ครอบครัว เด็กและเยาวชน ได้มีการจัดประชุมครั้งที่ 2 ขับเคลื่อนงาน โดยมี นางแจ่มจิตร พูลสวัสดิ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นประธานประชุมหารือได้มีเครือข่ายเพิ่มอีก 2 เครือข่ายคือ เครือข่ายเด็กและเยาวชนกับเครือข่ายสาธารณสุขและอาสาสมัครต่างๆ โดยได้ระดมความเห็นเพื่อกำหนดเป้าหมายและประเด็นคุณธรรมร่วมของจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจัดประชุมครั้งที่ 3 เพื่อนำเสนอร่างแผนการขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนจังหวัดคุณธรรม มีการระดมความเห็นเพื่อกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนโมเดลสุราษฎร์ธานีจังหวัดคุณธรรม กลไก องค์กรประกอบคณะทำงานและกระบวนการขับเคลื่อน 8 เครือข่ายทางสังคม โดยได้หารือถึงการเตรียมการจัดงานสมัชชาคุณธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเริ่มพบผู้ติดเชื้อและทางรัฐบาลได้กำชับการแจ้งพบผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นจำนวนมากจนมีการประกาศมาตรการออกมาเป็นลำดับ

จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้เกิดผลกระทบกับทุกคนทุกอาชีพทุกเพศทุกวัยและทวีความรุนแรงมากขึ้น ในวิกฤตที่เกิดขึ้นก็ถือเป็นโอกาสดีที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้มีการร่วมมือกันของเครือข่ายคุณธรรมจังหวัด ในการให้กำลังใจกันและช่วยเหลือกันตามกำลังที่จะช่วยกันได้ทั้งตามภาระหน้าที่ของหน่วยงานภาคต่างๆ อย่างเต็มกำลังการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและทุกเครือข่ายทำให้ปัญหาบางปัญหาที่หนัก ลดน้อยลง โดยเฉพาะจะเห็นชัดถึงความเหลื่อมล้ำของช่องว่างของคนยากจนกับคนรวย แต่เนื่องจากสถานการณ์ครั้งนี้ส่งผลกระทบต่อทุกชีวิตในโลกนี้คนรวยแม้มีเงินก็ช่วยให้ไม่ติดเชื่อไม่ได้และถ้าติดเชื่อแล้วก็ไม่สามารถจะซื้อชีวิตจากความตายไว้ได้ถ้ามันถึงเวลานั้นจริงๆ นอกจากเราต้องร่วมมือกันฟันฝ่ามันไปด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการมีวินัยในการหยุดเชื่อเพื่อชาติ ร่วมมือกันทำงานจากที่บ้านและมีการดูแลช่วยเหลือกันในการปฏิบัติตนให้ปลอดภัยจากโรค ส่งกำลังใจให้หมอพยาบาลที่ทำงานหนักและทุกคนที่ทำหน้าที่จิตอาสาในการประคับประคองสถานการณ์ให้ดีขึ้น ในจุดต่างๆ ภาพที่เห็น คือ การที่ทุกหน่วยงาน ภาคีเครือข่ายช่วยเหลือกันแบ่งปัน เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น เกิดภาพมิตรภาพดีๆ ของจิตอาสา เพื่อให้สถานการณ์กลับสู่สภาพปกติให้เร็วที่สุด ในการต้องกลับมาใช้ชีวิตในวิถีชีวิตรูปแบบใหม่ โดยจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบสังคมร่วมกันในการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการมีจิตอาสาเป็นการให้และช่วยเหลือสังคมและได้กำหนดไว้ในวาระแห่งชาติ เป็นการปลูกจิตใจคนไทยให้งอกงามขึ้นอีกครั้งในการมาช่วยกันดูแลสังคมไทย ดูแลสิ่งแวดล้อม ชุมชน ปัญหาต่างๆ รอบตัว สนใจ

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

ดูแลความทุกข์ของคนรอบข้าง เข้าใจผู้อื่นร่วมกันสร้างสรรค์ สิ่งดี ทำดีให้เป็นรูปธรรมในสังคมไทยและรับผิดชอบสังคมร่วมกัน เป็นการกระทำที่เสียสละเพื่อส่วนรวม เรียกว่า “จิตอาสา” ซึ่งตรงกับหลักธรรมที่เรียกว่า วัชฌิ เรียกเต็มว่า อริยวัชฌิแปลว่า หลักธรรมเจริญอย่างอริยะ ซึ่งแสดงว่าพุทธศาสนิกชนมีความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติและมีความหวังว่าจะเข้าถึงจุดหมายของพระพุทธศาสนา หลักความเจริญที่ว่านี้มี 5 ประการ คือ (1) ศรัทธา (2) ศีล (3) สุตะ (4) จาคะ และ (5) ปัญญา จะเห็นได้ว่าการมีจิตอาสาเป็นการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละเวลา สิ่งของ เงินทอง แรงกาย สติปัญญา เพื่อสาธารณะประโยชน์ เป็นจิตใจที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี ที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม เพื่อให้ผู้อื่นมีความสุขด้วยการกระทำ ด้วยความสมัครใจและไม่หวังผลตอบแทน มีการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นสาธารณะประโยชน์ เป็นสำนึกของบุคคลที่มีต่อส่วนรวม เอาใจใส่ป้องกันแก้ไขปัญหาสังคม (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม, 2548)

ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงปัญหาในการสร้างการมีส่วนร่วมของจิตอาสาในการสร้างคุณธรรมภายใต้จิตสำนึกของบุคคล โดยการสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมยกระดับจิตอาสาให้มีจิตสำนึกสอดคล้องกับคุณธรรมของพุทธสมาคมในจังหวัด สุราษฎร์ธานี เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของจิตอาสาเครือข่ายคุณธรรมพุทธสมาคมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและแนวทางในการสร้างจิตสำนึกจิตอาสาเครือข่ายคุณธรรมให้เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของจิตอาสาเครือข่ายคุณธรรมพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้เกิดจิตตาคณะคุณธรรมที่เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบทุกมิติให้กับกลุ่มเปราะบางในพื้นที่ 19 อำเภอ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยผ่านเครือข่ายคุณธรรมของพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นเครือข่ายทางศาสนา 1 ใน 8 เครือข่าย ที่ได้ทำ MOU ร่วมกันในการสร้างจิตตาคณะคุณธรรม

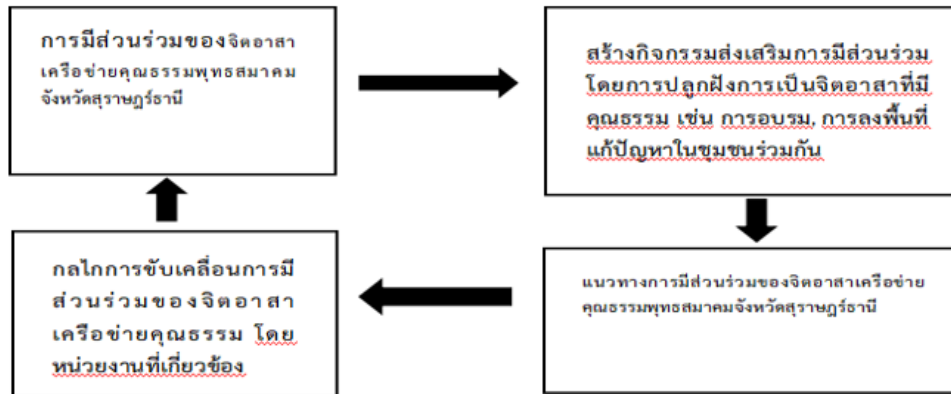
การทบทวนวรรณกรรม

นักวิชาการหลายคนได้เสนอแนวความคิด ดังนี้ ชนัญชิตา ทิพย์ญาณ (2564) กล่าวว่า จิตอาสา คือ การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน เป็นการอุทิศตนทำงานเพื่อส่วนรวม มีน้ำใจ รู้จักแบ่งปัน ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและทำประโยชน์โดยไม่หวังผลตอบแทน วราภรณ์ เหลืองวิไล และคณะ (2564) ได้กล่าวว่า ฐานจิตอาสาเกิดจากทุนทางศาสนาและสถาบันกษัตริย์ โดยหน่วยงานภาครัฐมีบทบาทในการสนับสนุนส่งเสริม ผลักดันงานด้านอาสาสมัครในลักษณะจิตอาสาอยู่รูปแบบของข้อกำหนด กลยุทธ์ หรือนโยบายมิตินคุณธรรมจริยธรรม มณฑลย์ เนื้อทอง (2556) ได้กล่าวว่า การหล่อหลอมจิตอาสาดำเนินผ่านองค์ประกอบสำคัญของการอบรมขัดเกลาทางสังคมในครอบครัว นันทวัฒน์ ภัทกรนันท์ (2556) ได้กล่าวว่าพัฒนาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะภายหลังเสร็จสิ้นการอบรมได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ กลไกการทำงานในการขับเคลื่อนงานจิตอาสา มีอบรมขัดเกลาทางสังคม ตระหนักและเข้าใจคุณค่าของจิตอาสา เพื่อถ่ายทอดแก่สังคมผ่านการเข้าใจคุณค่าของคุณธรรม จริยธรรมและการให้คุณค่าของการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น ให้โอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์ในสังคมและสนับสนุนให้มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน รู้จักเสียสละและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม ชนิษฐา หอมตะโก และคณะ (2567) ได้กล่าวว่า การแสดงออกทางพฤติกรรมของเยาวชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในเชิงสร้างสรรค์และมีจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดีที่มีคุณภาพ มีจิตใจที่เป็นจิตอาสาและมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้อื่นแบบบูรณาการร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ ยศกร วรรณวิจิตร และคณะ (2568) ต้องมีการพัฒนาในทุกมิติอย่างยั่งยืนในทุกระดับ โฆษิตสุทธร บงศ์บุตร และคณะ (2568) ได้กล่าวว่าการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการพัฒนาความร่วมมือจะช่วยให้เกิดความสำเร็จในการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน ชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ชุณิกา เปิดโลกนิมิต และคณะ (2567) ได้กล่าวว่าการพัฒนาในด้านการยอมรับและการมีอิสระเอื้อต่อการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสาและให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ศิริภา วิทยาพรพิพัฒน์ และ ยุบุญ พงษ์ไพโลน (2567) การให้ความสำคัญกับบุคลากรในองค์กรเป็นกลไกการทำงานให้องค์กรมีความราบรื่น มีความ

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

ยืดหยุ่น มีการพึ่งพาอาศัยกันและกันทำให้บุคลากรมีการปรับตัว มีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานที่ดี รักดีบุล สัทธิลภ (2566) ได้กล่าวว่าทักษะการทำงานที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะทางสังคมที่สามารถในการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่และสร้างศักยภาพของจิตอาสาเครือข่ายต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเอกสาร ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) และกระบวนการประชุม อภิปรายกลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยประยุกต์เข้ากับหลักการมีส่วนร่วม กับกลุ่มจิตอาสาเครือข่ายคุณธรรมพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร คือ จิตอาสาเครือข่ายคุณธรรมพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานีในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตัวอย่าง คือ ตัวแทนจิตอาสาเครือข่ายคุณธรรมพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานีจำนวน 2 ราย ตัวแทนคุณธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี 2 ราย ตัวแทนวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี 1 ราย ตัวแทนเครือข่ายศาสนา 3 ราย และตัวแทนนักเรียนจิตอาสา 2 ราย รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 ราย โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการในการเก็บรวบรวม ข้อมูลจากทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) หน่วยงานภาคีเครือข่ายทางสังคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ เครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน เครือข่ายภาคการศึกษา เครือข่ายศาสนา เครือข่ายสื่อมวลชน เครือข่ายประชาสังคม เครือข่ายเด็กและเยาวชน และเครือข่ายสาธารณสุขและอาสาสมัครเพื่อสังคม รวมทั้งแหล่งข้อมูลจากส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะแหล่งข้อมูลทางเว็บไซต์ที่ปรากฏบนอินเทอร์เน็ต เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับทุติยภูมิ (secondary data) ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ รายงานการศึกษา วิจัยและผลงานวิจัย เป็นต้น เพื่อนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลในการวิจัยในส่วนต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุม อภิปราย สัมมนา (Focus group) สำหรับแนวทางประการสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดประชุม อภิปราย สัมมนา (Focus group) สำหรับตัวอย่าง ทางผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการบันทึก ข้อมูล โดยวิธีการจดบันทึกข้อมูลและการบันทึกเสียงของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยโดยผู้วิจัยได้ทำการขออนุญาตจากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยก่อนทำการบันทึกเสียงเพื่อนำมาใช้ในกระบวนการตรวจสอบและตรวจทานความถูกต้องย้อนกลับในภายหลังได้

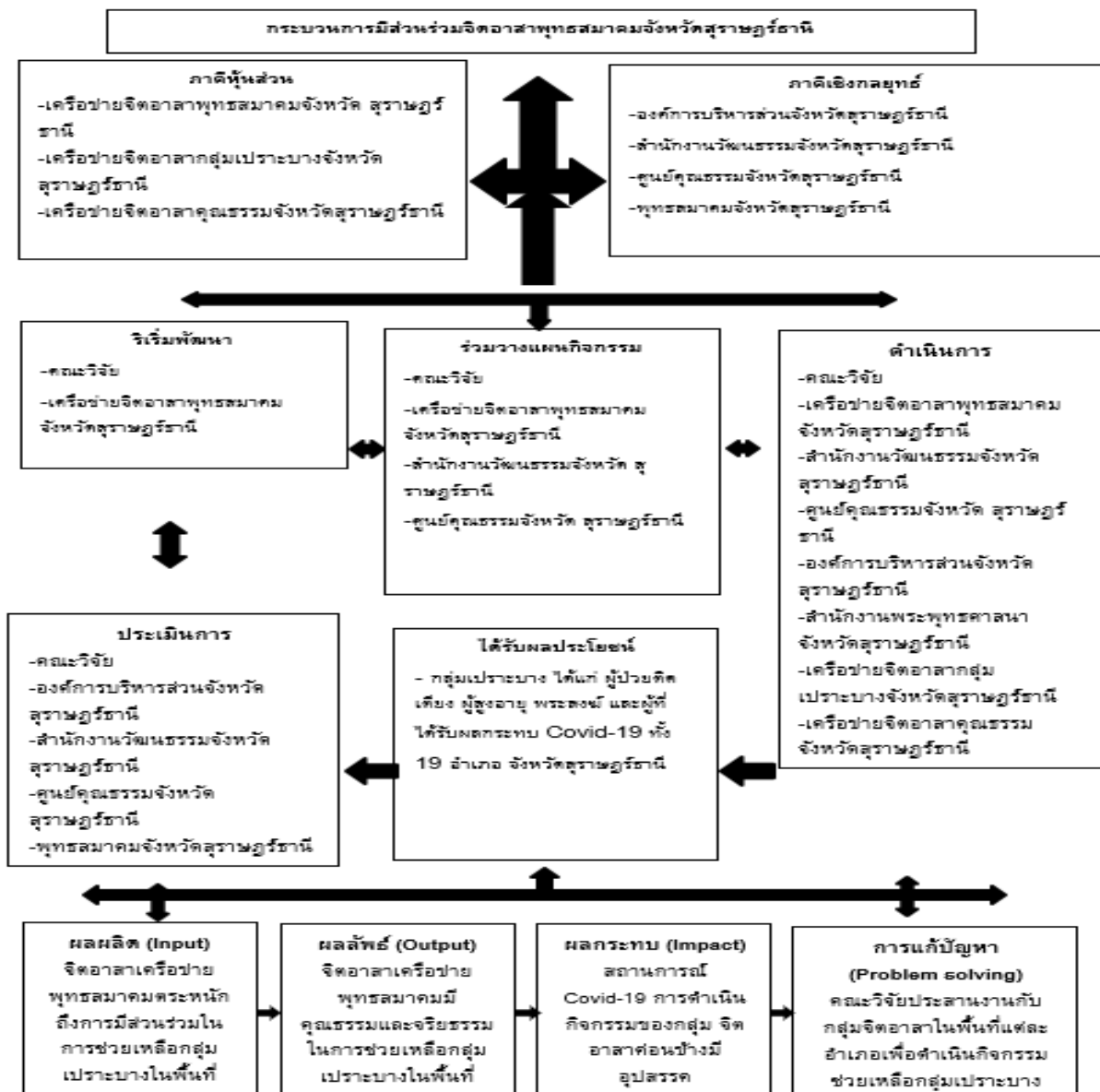
ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดเวทีปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ข้อมูลจากการประชุม อภิปราย สัมมนา (Focus group) เพิ่มเติมการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การตีความเชิงตรรกะ (Logical Interpretation) โดยการสร้างข้อสรุปย่อยเป็นชุดๆ จำนวนหนึ่งแล้วนำมาประมวลข้อสรุปย่อยเป็นข้อสรุปใหญ่ นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จัดข้อความที่ได้ให้เป็นหมวดหมู่และเรียบเรียง นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ด้านภาษาและความถูกต้องของข้อมูลที่ได้เรียบเรียง นำเสนอผลการวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) สรุปผล อภิปรายผลและเสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับงานวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

กระบวนการมีส่วนร่วมของจิตอาสาเครือข่ายคุณธรรมพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถแสดงได้ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนแสดงกระบวนการมีส่วนร่วมของจิตอาสาพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

แนวทางการพัฒนาจิตอาสาเครือข่ายคุณธรรมพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของจิตอาสาเครือข่ายคุณธรรมพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีรายละเอียดดังนี้

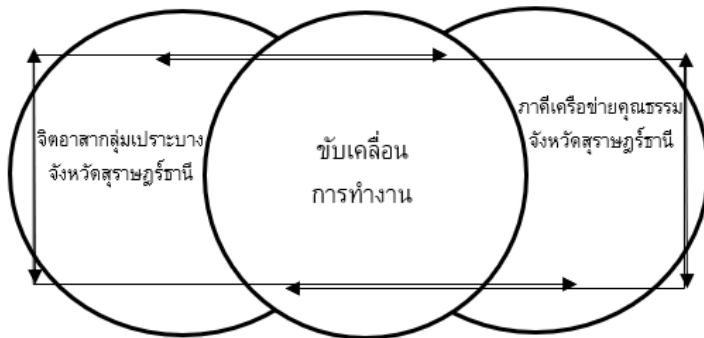
- 1) ส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของจิตอาสาเครือข่ายคุณธรรมพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ควรมีการจัดกิจกรรมอบรมและพัฒนาการเรียนรู้เกี่ยวกับจิตอาสาคุณธรรมให้กับจิตอาสาในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อนำความรู้ที่ได้มาต่อยอดในการพัฒนาและช่วยเหลือสังคมสืบไป
- 2) เสริมสร้างจิตอาสาเครือข่ายคุณธรรมพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานีให้มีความอดทนและเข้มแข็ง พบว่า ควรมีการฝึกกิจกรรมโดยใช้ร่างกายและจิตใจเพื่อให้เกิดความแข็งแรงทั้งทางกายและทางจิต เช่น การออกกำลังกาย การฝึกนั่งสมาธิ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม
- 3) ส่งเสริมเด็กนักเรียนให้เป็นจิตอาสาในการขับเคลื่อนคุณธรรมจังหวัด พบว่า ควรมีการประสานความร่วมมือกับสถาบันครอบครัว สถาบันศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนและเด็กโดยตรงเพื่อให้มีการปลูกฝังในคุณธรรม และสามารถขับเคลื่อนคุณธรรมจังหวัดพร้อมกับคนรุ่นใหม่
- 4) จัดหลักสูตรการศึกษาคุณธรรมและจิตอาสา พบว่า ควรมีการจัดหลักสูตรการศึกษาโดยอาศัยความร่วมมือกับสถานศึกษา ประกอบด้วยในระดับปฐมวัย ระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา พร้อมทั้งเด็กในระบบและนอกระบบ เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรมต่อตนเองและสังคม
- 5) สร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วนเพื่อมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึง พบว่า ควรมีการประสานความร่วมมือร่วมกับทุกภาคส่วนในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร พร้อมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมจิตอาสาเพื่อให้เครือข่ายที่เกี่ยวข้องรับรู้และสามารถมีการตัดสินใจในการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาอย่างทั่วถึง
- 6) ส่งเสริมกิจกรรมคุณธรรมผ่านศาสนสถานจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ควรมีการส่งเสริมคุณธรรมร่วมกันโดยผ่านศาสนสถานเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงเครือข่ายภาคประชาชน เข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาสร้างคุณธรรมและเสียสละ โดยการสานสัมพันธ์กับเครือข่ายผ่านศาสนสถาน
- 7) สร้างความสามัคคีของจิตอาสาเครือข่ายคุณธรรม พบว่า ควรมีกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีของจิตอาสาให้มีความรักความสามัคคีและอยู่ร่วมกันเหมือนครอบครัวเดียวกัน ความสามัคคีจะทำให้ทุกภาคส่วน ทุกเครือข่ายมีความเข้าใจและสร้างกิจกรรมบรรลุเป้าหมายร่วมกันลุล่วงด้วยดี
- 8) กำหนดกฎเกณฑ์ให้จิตอาสาดำเนินกิจกรรมอย่างมีคุณธรรม พบว่า ควรมีกำหนดกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันของจิตอาสาเพื่อป้องกันความขัดแย้งในกลุ่ม และแบ่งหน้าที่ในกิจกรรมแต่ละกิจกรรมอย่างชัดเจน เพื่อหน้าที่จะไม่ซ้ำซ้อนกัน จึงต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์ในแต่ละกิจกรรม เพื่อให้กิจกรรมดำเนินการด้วยดี
- 9) จิตอาสาเครือข่ายคุณธรรมต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม พบว่า ควรมีการสร้าง ความเข้าใจและการเรียนรู้ของการเป็นจิตอาสาเครือข่ายคุณธรรมนั้นจะต้องมีการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละเพื่อสังคม และสามารถรับผิดชอบต่อสังคม
- 10) จิตอาสาเครือข่ายคุณธรรมจะต้องเกิดจากความสมัครใจในการเป็นจิตอาสา พบว่า ควรมีการสร้าง ความเข้าใจในการเป็นจิตอาสาต้องมีการเข้าร่วมด้วยความสมัครใจไม่มีการบังคับ พร้อมทั้งการเป็นจิตอาสาจะต้องมีความคิดที่มีเหตุผลไม่ใช้อารมณ์ในการแก้ไขปัญหา

โดยสรุป แนวทางการพัฒนาจิตอาสาเครือข่ายคุณธรรมพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการช่วยเหลือสังคมและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งเน้นความสำคัญในการสร้างพลังเด็กนักเรียนจิตอาสาเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและสามารถผลักดันการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ให้มีความเสียสละและช่วยเหลือชุมชนและสังคมสืบไป

จากการพัฒนาจิตอาสาเครือข่ายคุณธรรมพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงทำให้เกิดการกลไกการขับเคลื่อนการทำงานของจิตอาสากลุ่มเปราะบางและภาคีเครือข่ายคุณธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยผู้วิจัยได้เสนอโมเดล (Model)

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

กลไกในการขับเคลื่อนการทำงานของจิตอาสากลุ่มเปราะบางและภาคีเครือข่ายคุณธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลกลไกการขับเคลื่อนการทำงานของจิตอาสากลุ่มเปราะบางและภาคีเครือข่ายคุณธรรมจังหวัด สุราษฎร์ธานี

กล่าวโดยสรุป กลไกการขับเคลื่อนการทำงานของจิตอาสากลุ่มเปราะบางและภาคีเครือข่ายคุณธรรมจังหวัด สุราษฎร์ธานี มีการดำเนินโครงการโดยการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนการทำงานช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางร่วมกันทั้ง 19 อำเภอ โดยอาศัยความร่วมมือและความสามัคคีในการช่วยเหลือสังคม โดยยึดประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนอย่างยั่งยืน

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของจิตอาสาในการขับเคลื่อนคุณธรรมในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษพบว่ากระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมที่เริ่มต้นจากการประชุม การระดมความคิดเห็น และการวางแผนร่วมกันเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จ (ชนินฐา หอมตะโก และคณะ, 2567) การสนับสนุนจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคเอกชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริจาคและเป็นจิตอาสาแสดงให้เห็นถึงพลังของการบูรณาการความร่วมมือในการพัฒนาสังคม นอกจากนี้ การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน ชุมชน และศาสนสถาน เป็นกลไกสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมและสร้างจิตสำนึกของการเป็นพลเมืองดีให้กับคนรุ่นใหม่

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ชนินฐิดา ทิพย์ญาณ (2564) ที่เน้นว่าจิตอาสาคือการตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวม เช่นเดียวกับงานวิจัยของ วราภรณ์ เหลืองวิไล และคณะ (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่าฐานของจิตอาสาเกิดจากทุนทางศาสนาและสถาบันกษัตริย์ โดยภาครัฐมีบทบาทในการสนับสนุนส่งเสริม นอกจากนี้ การกำหนดกฎเกณฑ์ที่มีคุณธรรม การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และการจัดการที่เป็นระบบ ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนงานอาสาสมัครอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑลี เนื้อทอง (2556) ที่เน้นการหล่อหลอมจิตอาสาผ่านการอบรมขัดเกลาทางสังคมในครอบครัว

จากผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปสู่การกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของจิตอาสาในระดับชาติ โดยอาจพิจารณา (1) การจัดตั้งกองทุนส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสา เพื่อสนับสนุนโครงการริเริ่มสร้างสรรค์ในระดับท้องถิ่น (2) การสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรศาสนา เพื่อให้เกิดการบูรณาการทรัพยากรและการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และ (3) การส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของจิตอาสาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินงานและสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม นอกจากนี้ ภาครัฐควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดกิจกรรมจิตอาสาในศาสนสถาน เพื่อให้ศาสนสถานเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงเครือข่ายภาคประชาชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดในด้านขอบเขตพื้นที่ศึกษาที่จำกัดเฉพาะจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยอาจไม่สามารถนำไปใช้ในบริบทอื่นได้โดยตรง ดังนั้น ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต คือ การศึกษาในพื้นที่อื่นที่มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาถึงผลกระทบของการมีส่วนร่วมของจิตอาสาต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ อาจเป็นประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการวิจัยในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ชนินฐา หอมตะโก, อธิษฐ์ สุวทุโธ และ เอกกนิ ปิยวีโร. (2567). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการกล่อมเกลாதองเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย*, 13(2), 171-180.
- โฆสิตสุทธธ บงศ์บุตร, เสรี วงษ์มณฑา, ชุชนะ เตชคณา และ ณัฐรินทร์ ปรีวงศ์กุลธร. (2568). การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวตามรอยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราช ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย*, 14(1), บทความที่ 7.
- ชนัญชิตา ทิพย์ญาณ. (2564). การให้ความหมาย พฤติกรรมจิตอาสาและกระบวนการขัดเกลาสังคมที่เสริมสร้างพฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 5(2), 36-52.
- ชุกนิภา เปิดโลกนิมิต, สุธารัตน์ ตันติวิวัฒน์ และ ปริญา สิริอิตตะกุล. (2567). ประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างสุขภาพจิตเชิงบวกของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีที่มีความหลากหลายทางเพศในมหาวิทยาลัยภาครัฐกรุงเทพมหานคร. *สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย*, 13(2), 141-151.
- นันท์วัฒน์ ภักธรนันท์, วัฒนีย์ ไรจน์สัมฤทธิ์, นิภา ศรีไพโรจน์ และ อังคินันท์ อินทรกำแหง. (2556). การพัฒนาชุดฝึกอบรมโดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของอาสาสมัครเยาวชน. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 19(1), 23-36.
- มณฑล เนื้อทอง. (2556). การหล่อหลอมจิตอาสาผ่านการอบรมขัดเกลาทองสังคมในครอบครัว. *วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- ยศกร วรรณวิจิตร, พงษ์ศัญญ ชัญชัยฉินวรรณ์, กิตติยา แก้วสะเทือน และ วาริต วยายงกูร. (2568). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสื่อเสมือนจริงแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตำบลปากน้ำประแส จังหวัดระยอง. *สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย*, 14(1), บทความที่ 10.
- รักติบูล สิทธิธ. (2566). *ทักษะการทำงานที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21*. สารนิพนธ์ ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรภรณ์ เหลืองวิไล, ศรินทรรัตน์ กาญจนกฤษ และ ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร. (2564). พัฒนาการจิตอาสาตามบริบทของประเทศไทย. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 13(1), 336-350.
- ศิริภา วิทยาพรพิพัฒน์ และ ยุบุญ พุทธิสไพลิน. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างองค์กรแห่งความเป็นเลิศของบุคลากรโรงพยาบาลพระปกเกล้า จังหวัดจันทบุรี. *สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย*, 13(1), 14-25.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. (2548). *ร่วมแรงแข่งขัน ร่วมกันทำดี: สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.

Data Availability Statement: The raw data supporting the conclusions of this article will be made available by the authors, without undue reservation.

Conflicts of Interest: The authors declare that the research was conducted in the absence of any commercial or financial relationships that could be construed as a potential conflict of interest.

Publisher's Note: All claims expressed in this article are solely those of the authors and do not necessarily represent those of their affiliated organizations, or those of the publisher, the editors and the reviewers. Any product that may be evaluated in this article, or claim that may be made by its manufacturer, is not guaranteed or endorsed by the publisher.

Copyright: © 2025 by the authors. This is a fully open-access article distributed under the terms of the Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).